

Juozas Virbickas

Žymus zoologas, ichtiologas, hidroekologinių tyrimų Lietuvoje pradininkas.

Gimė 1939-10-08. Mirė 2006-03-23 Vilniuje. Palaidotas Kairėnų kapinėse.

1962 m. baigęs Vilniaus universitetą įgijo biologo specialybę. Dar studijuodamas nuo 1960 m. J. Virbickas pradėjo dirbti Lietuvos mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos institute, nuo 1970 m. – vyresnysis mokslo darbuotojas. 1964–1969 m. buvo žuvivaisos laboratorijos vadovas, 1970–2003 m. vadovavo žuvų (vėliau – hidrobiontų) ekologijos ir fiziologijos laboratorijai. 1977 m. buvo išrinktas Mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos instituto direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams. 1990–2003 m. – Mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos (vėliau – Ekologijos) instituto direktorius ir Hidroekologijos skyriaus vedėjas.

J. Virbickas – Lietuvos ichtiologų mokslinės mokyklos kūrėjas, jaunųjų mokslo kadru ugdytojas, mokslo organizatorius ir mokslo žinių skleidėjas bei populiarintojas, daugelio knygų, žodynų, mokslo ir mokslo populiarinimo straipsnių autorius, palikęs labai ryškius pėdsakus ichtiologijos, hidroekologijos, žuvininkystės ir aplinkosaugos mokslo istorijoje.

1968 m. J. Virbickas apgynė biologijos mokslų kandidato disertaciją „Lynas Lietuvos vandenyse: gyvenamoji aplinka, ekologija ir veisimo perspektyva“. 1989 m. Maskvoje už mokslinį darbą „Žuvų populiacijų ir bendrijų struktūrų gėluose vandenyse dinamika dėl temperatūros gradientų ir tendų poveikio“ buvo suteiktas daktaro mokslinis laipsnis, nuo 1993 m. nostrifikuotas habilituotas daktaras.

Pagrindinis J. Virbicko tyrimų objektas – žuvis, todėl jo darbai reikšmingi ichtiologijai ir žuvininkystei Lietuvoje. Mokslinėje visuomenėje aukštai vertinami J. Virbicko darbai hidroekologijos, populiacijų termoekologijos srityse. Nustatė hidrobiontų bendrijų struktūros kaitos Lietuvos vandenyse dėsningumą pagal gamtinių veiksnių gradientus, susidariusius dėl vandenių

istorinės raidos ar antropogeninės eutrofizacijos. Yra šios fundamentalios tyrimų krypties pradininkas, ilgametis mokslinis vadovas. Pagal bendrijų sukcesijas – rūšių eliminavimo ir dominantų kaitos sekas – sukūrė originalią Lietuvos vandenių klasifikacijos metodologiją. Parengė Ignalinos AE įdiegtus Drūkšių ežero leistino pašildymo normatyvus ir temperatūros kontrolės metodiką.

J. Virbickas pirmą kartą apibendrino ilgamečių tyrimų duomenis apie visas – jūrines ir gėlavandenes – Lietuvos vandenių žuvis, ichtiocenozių struktūras ir produktyvumą įvairių tipų Lietuvos vandenyse.

Hidroekologijos ir ichtiologijos klausimais kartu su bendraautoriais paskelbė daugiau nei 170 mokslinių straipsnių, 20 mokslinių knygų ir monografijų. Svarbiausios iš jų: „Lynas Lietuvoje“ (1969), „Sterko biologija ir verslas Lietuvos vandenyse“ (1974), „Lietuvos ežerų hidrobiologiniai tyrimai“ (1975), „Elektros laukų liekamasis poveikis vandens gyvūnams“ (1977), „Vadovas Lietuvos stuburiniams pažinti“ (1982), „Lietuvos žuvis“ (1986), „Verslinė ir mėgėjiška žvejyba“ (1988), keturių kalbų „Žuvų pavadinimų žodynas“ (2005).

J. Virbickas daug dėmesio ir energijos skyrė jau esamiems ar naujai steigiamiems žurnalams. 1990–2006 m. buvo Lietuvos MA žurnalo „Ekologija“ redakcinės kolegijos narys, Rusijos MA žurnalo „Voprosy ichtiologii“, Ekologijos instituto žurnalo „Acta Zoologica Lituania“, leidinių serijų „Šiluminė energetika ir aplinka“, „Lietuvos fauna“, „Žuvininkystė Lietuvoje“ redakcinių kolegijų narys.

Iš viso J. Virbickas yra paskelbęs apie 380 publikacijų, apie pusė iš jų – mokslinės, kitos – mokslo populiarinimo. Jis yra vieno išradimo termoeekologijos srityje bendraautoris (1985).

1994 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu.

Svarbiausia J. Virbicko mokslinė veikla – biologiniai žuvų, kai kurių žuvininkystės sričių tyrimai. Jis buvo hidroekologinių tyrimų Lietuvoje pradininkas, skatinęs tokių tyrimų plėtrą. Vertinamas ir jo vadovavimas gamtosaugos programoms bei indėlis į Lietuvos gamtosaugą ir gamtonaudą. Dvylika J. Virbicko išugdytų disertantų apgynė disertacijas.

1989 m. J. Virbickui buvo suteiktas Lietuvos Respublikos nusipelnusio gamtos apsaugos darbuotojo vardas. 1991 m. jis buvo išrinktas tarptautinio Baltijos komiteto nariu. J. Virbicko iniciatyva Lietuvos ekologų draugija buvo pripažinta tarptautiniu mastu. Nuo 1977 m. J. Virbickas buvo respublikinės probleminės mokslinės tarybos „Hidrobiologija, ichtiologija ir vandens biologinių resursų panaudojimas“ pirmininkas, 1987–1990 m. – TSRS Ichtologinės komisijos Pabaltijo skyriaus pirmininkas. 1998–2005 m. – Lietuvos žuvininkų sąjungos, asociacijos „Žuvininkystės rūmai“ prezidentas. 2005 m. išrinktas Garbės prezidentu ir liko juo iki gyvenimo pabaigos.

J. Virbickas – Lietuvos Respublikos nusipelnęs gamtos apsaugos darbuotojas (1989), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos apdovanotas medaliu „Už nuopelnus“ (1989), Tarptautinės gamtos ir visuomenės mokslų akademijos medaliu „Už nuopelnus mokslui“ (1996), Rusijos mokslo atradimų autorių asociacijos Piotro Kapicos atminimo medaliu „Mokslinio atradimo autoriui“ (1995).

J. Virbicko mokslinė veikla ir darbai – tai svarus indėlis į Lietuvos zoologijos, ichtiologijos, hidroekologijos, žuvininkystės ir aplinkosaugos mokslą.

Parengė LMA BMGMS mokslinė sekretorė dr. Jadvyga Olechnovičienė

Naudoti šaltiniai:

Olechnovičienė, J.; Kesminas, V. Profesorius Juozas Virbickas: mokslininko ir ichtiologo kelias. Monografija. Vilnius: Gamtos tyrimų centras, 2011. 259 p.